

Ida Sulin

Till kommun- och stadsstyrelserna
och kommunernas centralvalnämnder

Riksdagsvalet 2023

Riksdagsvalet förrättas söndag 2.4.2023. Förhandsröstning i hemlandet ordnas 22–28.3.2023.

Vid valet tillämpas vallagen (714/1998) med senare ändringar. I detta cirkulär behandlas de kommunala valmyndigheternas uppgifter vid riksdagsval.

Kommunstyrelsen ska i god tid före valet besluta om de allmänna förhandsröstningsställena i hemlandet och röstningsställena på valdagen samt tillsätta valnämnderna för röstningsområdena och en eller flera valbestyrelser för förhandsröstning som verkställs i anstalter.

Det rekommenderas att valaffischeringen utomhus inleds en vecka innan förhandsröstningen börjar, dvs. 15.3.2023. Arrangemangen kring förhandsröstningen och andra valarrangemang behandlas mer ingående i Justitieministeriets brev till kommunstyrelserna 14.9.2022. Kommunstyrelsen skulle vidarebefordra brevet till den kommunala centralvalnämnden. I brevet informeras också om olika tidsfrister vid valet. Dessutom finns det ytterligare information om valet på Justitieministeriets webbplats www.vaalit.fi.

Läs mer:

Begäran om råd: <https://www.kommunforbundet.fi/radgivning>

Ida Sulin, ledande jurist, tfn +358 9 771 2467
Kai Ketelimäki, jurist, tfn +358 9 771 2088
Juha-Matti Kiviluoto, jurist, tfn +358 9 771 2254
Kirsi Lamberg, jurist, tfn +358 9 771 2250
Katriina Martikainen, jurist, tfn +358 9 771 2178

Kommunernas valmyndigheter

Den kommunala centralvalnämnden

Den viktigaste valmyndigheten vid riksdagsval är valkrets-nämnden. Det är ändå den kommunala centralvalnämnden, som har valts för fullmäktiges hela valperiod, som ansvarar för de talrika praktiska arrangemangen kring valet (13–14 § i vallagen). Centralvalnämnden har vid riksdagsval främst hand om förberedande åtgärder inför valet, granskning av förhandsröstningshandlingar och preliminär räkning av rösterna från så kallade små röstningsområden.

Den kommunala centralvalnämnden består av ordförande, vice ordförande och tre andra medlemmar samt ett nödvändigt antal ersättare, dock minst fem. Ersättarna ska ställas i den ordning i vilken de träder i stället för medlemmarna. Både medlemmarna och ersättarna ska i den utsträckning det är möjligt företräda de grupper av väljare som vid föregående kommunalval ställt upp kandidater i kommunen. En medlem eller ersättare som enligt en kandidatansökan som tillställts centralvalnämnden har uppställts som kandidat för ett parti eller en valmansförening kan inte delta i centralvalnämndens arbete vid valet i fråga.

Ett partis eller en valmansförenings valombud får inte vara medlem eller ersättare i valkrets-nämnden eller den kommunala centralvalnämnden (120 och 170 § i vallagen). Den som utsetts till valombud ska därför be om avsked från sådana uppdrag.

Centralvalnämnden förordnar valförrättare till ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet och till hemmaröstning (17 § i vallagen).

Centralvalnämnden ska se till att alla de ställen som genom beslut av kommunstyrelsen har utsetts till allmänna förhandsröstningsställen har en för förhandsröstningen lämplig förhandsröstningslokal med nödvändig utrustning. Centralvalnämnden ska tillkännage de allmänna förhandsröstningsställen som finns inom kommunen i hemlandet samt förhandsröstningstiderna vid dem så som kommunala tillkännagivanden delges (108 § i kommunallagen).

Kommunstyrelsen tillsätter valnämnder och valbestyrelser

Kommunstyrelsen ska i god tid före valet tillsätta en valnämnd för varje röstningsområde och en eller flera valbestyrelser för förhandsröstning i anstalter (15 § i vallagen). Valnämndernas och valbestyrelsernas ordförandes och vice ordförandes namn och kontaktinformation ska meddelas den kommunala centralvalnämnden.

En valnämnd består av en ordförande, en vice ordförande och tre andra medlemmar samt ett nödvändigt antal ersättare, dock minst tre. En valbestyrelse består av en ordförande, en vice ordförande och en annan medlem samt ett nödvändigt antal ersättare, dock minst tre. Ersättarna i en valnämnd eller en valbestyrelse ska anges i den ordning de träder i stället för medlemmarna. Valnämnden och valbestyrelsen är beslutföra med tre medlemmar.

Såväl valnämndens och valbestyrelsens medlemmar som deras ersättare ska i den utsträckning det är möjligt företräda de i partiregistret antecknade partier som vid föregående riksdagsval ställt upp kandidater i valkretsen i fråga. Den politiska representationen i valnämnderna och valbestyrelserna granskas separat i fråga om medlemmar och ersättare. Detsamma gäller tillämpningen av jämställdhetslagen. Kvinnor och män ska alltså vara representerade både som ordinarie medlemmar och som ersättare till minst 40 procent vardera.

HFD 2017:118: Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att 15 § 2 mom. i vallagen i samband med riksdagsval förutsätter att valnämnden tillsätts så att det inte till medlemmar väljs flera representanter från samma parti, om det innebär att ett parti som vid föregående riksdagsval ställt upp kandidater i valkretsen i fråga och som har ställt upp kandidater för valnämnden, skulle bli utan en enda medlem i valnämnden. Samma krav gällde valet av ersättare i valnämnden. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg vidare att då flera valnämnder tillsätts, ska man eftersträva att alla de partier som ställt upp kandidater i föregående riksdagsval får sin representant i åtminstone en valnämnd.

Valbarhet till valnämnd och valbestyrelse

Valbarheten till valnämnder och valbestyrelser följer det som sägs om valbarhet till nämnder och kommittéer i kommunallagen. Bestämmelserna om valbarhet i kommunallagen beskrivs i Kommunförbundets cirkulär 8/2021, 28.5.2021 (<https://www.kommunforbundet.fi/cirkular/2021/val-av-ledamoter-till-kommunstyrelsen-namnder-och-ovriga-organ>).

Bestämmelser om begränsningarna i valbarheten finns i vallagen. Det finns inget som hindrar att en och samma person väljs både till en valnämnd och till en valbestyrelse, eftersom uppdragen inte sköts samtidigt.

En person som är uppställd som kandidat i riksdagsval kan inte vara medlem eller ersättare i en valnämnd vid riksdagsvalet.

En kandidat i riksdagsval eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar kan inte vara medlem eller ersättare i en valbestyrelse vid riksdagsvalet. Med makar avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

Centralvalnämnden förordnar valförrättarna

Valförrättarna sköter förhandsröstningen på de allmänna förhandsröstningsställena samt hemmaröstningen (17 § i vallagen). Varje allmänt förhandsröstningsställe ska ha minst två valförrättare.

En valförrättare får inte vara under 18 år eller ha förklarats omyndig. En kandidat i riksdagsval eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar kan inte vara valförrättare vid riksdagsvalet. Med makar avses äkta makar, personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden och personer som lever i registrerat partnerskap.

Jävsbestämmelserna tillämpas inte

Bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen tillämpas på centralvalnämndens medlemmar och ersättare. Eftersom centralvalnämnden vid riksdagsval inte sköter kandidatuppställningen eller rösträkningen, är jävssituationer i praktiken sällsynta.

Förvaltningslagens bestämmelser om jäv tillämpas inte på valnämndens och valbestyrelsens medlemmar eller på deras ersättare eller på valförrättarna (16 och 17 § i vallagen). Motiveringen är att dessa valmyndigheters uppgifter och verksamhet kan jämföras med faktisk förvaltningsverksamhet. Alla valmyndigheters verksamhet styrs dock av den allmänna bestämmelsen i vallagen (9 a §) som förpliktar dem att sköta sitt uppdrag opartiskt.

Valaffischering utomhus

Det rekommenderas att valaffischeringen utomhus inleds en vecka innan förhandsröstningen börjar, dvs. 15.3.2023. När affischplatserna utomhus väljs måste man beakta vallagens bestämmelser om att valaffischer inte får

sättas upp på förhandsröstningsställen, röstningsställen eller i deras omedelbara närhet så att affischerna kan anses inverka på väljarnas valfrihet. En utgångspunkt kan anses vara att valaffischerna inte får synas från röstningsstället eller vid ingången till det.

Lokalavdelningarna för de deltagande partierna bör informeras om när valaffischer kan sättas upp och om namn och kontaktinformation till de personer som ansvarar för valaffiseringen i kommunen.

Principerna för valaffisivering utomhus behandlas i Kommunförbundets cirkulär 9/2020, 13.10.2020

(<https://www.kommunforbundet.fi/cirkular/2020/kommunalvalet-1842021>)

FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Juha Myllymäki
Direktör för juridiska ärenden

Ida Sulin
Ledande jurist

För kännedom Justitieministeriet
 Partiernas kommunalpolitiska sekreterare